

SOSIAALI- JA TERVEYSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 34/2009 vp

Hallituksen esitys laeiksi kunnallisen eläkelain, kunnallisen eläkelain voimaanpanolain 3 §:n ja valtion eläkelain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 6 päivänä lokakuuta 2009 lähettänyt sosiaali- ja terveysvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laeiksi kunnallisen eläkelain, kunnallisen eläkelain voimaanpanolain 3 §:n ja valtion eläkelain muuttamisesta (HE 170/2009 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- hallitusneuvos Erik Strömberg, valtiovarainministeriö
- lakimies Jorma Kurula, Valtiokonttori

- lakiasiaainjohtaja Anne Perälehto-Virkkala, Kuntien eläkevakuutus
- työmarkkinalakimies Riikka Kolkkala, Julkis- ja yksityisalojen toimihenkilöliitto Jyty ry
- lakimies Jarmo Pätäri, Julkisanalan koulutettujen neuvottelujärjestö JUKO ry
- lakimies Keijo Karhumaa, Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry
- neuvottelupäällikkö Seppo Väänänen, Palkansaajajärjestö Pardia ry.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- sosiaali- ja terveysministeriö
- Kunnallinen työmarkkinalaitos.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kunnallista eläkelakia ja valtion eläkelakia. Esityksen tarkoituksena on parantaa nuorena työkyvyttömäksi tulevien työkyvyttömyyseläkkeen tasoa sekä estää eläkkeen pieneneminen työkyvyttömyyseläkkeen muuttuessa vanhuuseläkkeeksi.

Työkyvyttömyyseläkkeen tasoa parannettaisiin korottamalla sairastumisesta eläkeiän täyttämiseen jäljellä olevalta ajalta laskettavan eläkkeen karttumisprosenttia ikävuosien 50 ja 63 välillä ja korottamalla työkyvyttömyyseläkkeisiin tehtävän kertakorotuksen määrää. Lisäksi tulevan ajan ansiotasoa korottavasti otettaisiin huo-

mioon tutkintoon johtava opiskelu ja alle kolmi-
vuotiaan lapsen hoitaminen kotihoidontuella.

Elinaikakertoimen soveltaminen muuttuisi työkyvyttömyyseläkkeissä siten, että ennen vuotta 2010 alkaneisiin työkyvyttömyyseläkkeisiin kerrointa ei sovellettaisi lainkaan ja vuodesta 2010 alkaen elinaikakerrointa sovellettaisiin lievennettynä työkyvyttömyyseläkkeen alkaessa.

Lisäksi ehdotetaan, että osa-aikaeläkkeen alaikäraja korotettaisiin 60 vuoteen ja eläkkeen karttuminen osa-aikaeläkkeen ansion alenemasta poistettaisiin. Osa-aikaeläkkeen muutokset koskisivat vuonna 1953 tai sen jälkeen syntynei-

tä. Työeläkkeen ansaintaa vuorotteluvapaan ajalta ehdotetaan muutettavaksi siten, että 55 prosenttia vuorottelukorvauksen perusteena olevasta ansiosta kartuttaisi eläkettä.

Ehdotetut lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2010. Osa-aikaeläkettä koskevat muutokset ovat kuitenkin tarkoitettut tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2011.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Eduskunta on hyväksynyt yrittäjien sekä yksityissektorin työntekijöiden eläkelakeihin hallituksen esityksen HE 68/2009 vp perusteella muutoksia, jotka koskevat työkyvyttömyyseläkkeen karttumaa, työkyvyttömyyseläkkeisiin sovellettavaa elinaikakerrointa, osa-aikaeläkkeen myöntämisehtoja sekä vuorotteluvapaan ajalta kertyvää eläkettä. Muutokset on vahvistettu laeilla 627—633/2009, ja ne tulevat voimaan 2010. Osa-aikaeläkettä koskevat uudistukset tulevat kuitenkin voimaan vasta vuoden 2011 alusta. Esityksessä ehdotetaan kunnalliseen eläkelakiin ja valtion eläkelakiin tehtäväksi nyt vastaavat muutokset kuin yksityissektorin eläkelakeihin.

Elinaikakerroin

Esityksen mukaan elinaikakerrointa ei tulla soveltamaan työkyvyttömyyseläkkeeseen sen muuttuessa vanhuuseläkkeeksi vaan sitä sovelletaan heti työkyvyttömyyseläkkeen alkaessa. Elinaikakerroimen vaikutus kuitenkin lievenee, kun kerrointa sovelletaan vain eläkkeen karttuneeseen osaan ja käytettävä kerroin on syntymävuoden sijasta eläkkeen alkamisvuoden kerroin. Tämä merkitsee, että mitä nuorempana työkyvyttömyyseläke alkaa, sitä vähemmän kertomella on vaikutusta eläkkeen määrään. Vastavasti lähellä eläkeikää alkavaan työkyvyttömyyseläkkeeseen sovellettava elinaikakerroin on lähellä sitä kerrointa, jota sovelletaan eläkeikään asti työskennelleiden vanhuuseläkkeeseen. Jo alkaneisiin tai tämän vuoden aikana alkaviin työkyvyttömyyseläkkeisiin elinaikakerroin ei tule sovellettavaksi lainkaan.

Esityksellä parannetaan alkavien työkyvyttömyyseläkkeiden tasoa muuttamalla eläkkeeseen sisältyvän tulevan ajan eli työkyvyttömyyden ja vanhuuseläkeiän välisen ajan karttumisprosenttia 1,3 prosentista 1,5 prosenttiin ikävuosien 50 ja 63 välillä. Myös tutkintoon johtava opiskelu ja alle kolmivuotiaan lapsen hoitaminen kotihoidon tuella korottavat tulevan ajan ansiokertymää. Lisäksi nuorena työkyvyttömyyseläkkeelle jäävien eläkkeen tasoa parantaa ehdotus, jonka mukaan viiden vuoden välein tehtävä kertakorotus on alle 31-vuotiaalle 25 prosenttia eläkkeen määrästä. Aiemmin korotus oli 21 prosenttia alle 26-vuotiaalle.

Ehdotetut muutokset kaiken kaikkiaan parantavat ensi vuoden alusta lähtien alkavien työkyvyttömyyseläkkeiden tasoa, turvaavat nykyisten työkyvyttömyyseläkkeiden tason säilymisen ja parantavat erityisesti nuorina työkyvyttömiksi jäävien taloudellista asemaa.

Leskeneläke

Työkyvyttömyyseläkkeen elinaikakerroimen muuttamisen vuoksi myös perhe-eläkkeen säännöksiä on muutettava. Elinaikakerroimen soveltamista perhe-eläkkeeseen muutetaan tavalla, joka parantaa erityisesti ikääntyneiden leskien alkavan eläkkeen tasoa. Lisäksi leskeneläkettä vähentäväksi euromääräksi ehdotetaan yhtä rajaa, 596:ta euroa vuoden 2009 indeksitasossa. Tätä rajaa pienempi lesken oma työeläke ei vähennä leskeneläkettä lainkaan. Toisaalta mainittua rajaa suurempaa omaa työeläkettä saavien leskien leskeneläke pienenee aikaisempaa enemmän. Esitys parantaa pienituloisten leskien asemaa, mutta suurempituloisten leskien leskeneläke tulee vähenemään hieman nykyisen lain mukaiseen eläketasoon verrattuna. Muutos ei vai-

kuta leskiin, joilla on leskeksi jäädessään huollettavanaan lapsia.

Osa-aikaeläke

Hallituksen esityksen mukaan osa-aikaeläkkeen alaikäraja ehdotetaan nostettavaksi 58 vuodesta 60 vuoteen yhtenä keinona eläkemenojen hallitsemiseksi. Lisäksi eläkkeen karttuminen osa-aikaeläkkeen ansion alenemasta ehdotetaan poistettavaksi. Osa-aikaeläkkeen muutokset koskisivat vuonna 1953 ja sen jälkeen syntyneitä ja tulisivat voimaan vuoden 2011 alusta.

Kuten valiokunta yksityissektorin eläkelakeihin osa-aikaeläkettä koskevia muutoksia käsitellessään totesi, ehdotetut muutokset ovat sinänsä heikennyksiä nykyisiin osa-aikaeläkkeen ehtoihin, mutta niitä voidaan perustella työllisyysasteen nostamiseen ja työurien pidentämiseen liittyvillä tavoitteilla (StVM 20/2009 vp). Molempien tavoitteiden edistäminen on tärkeää hyvinvointipalvelujen ja sosiaaliturvan rahoituksen kannalta.

Osa-aikaeläkkeen ikärajan nostolla on erityinen merkitys nimenomaan julkisella sektorilla, jolla työskentelevät ovat käyttäneet osa-aikaeläkettä suhteellisesti selvästi enemmän kuin yksityissektorin työntekijät. Osa-aikaeläke on kiistatta merkinnyt joillekin työntekijöille mahdollisuutta olla pidempään työelämässä, kun työnteon määrää on voinut osa-aikaeläkkeen turvin vähentää. Osa-aikaeläkkeelle hakeutuvat kuitenkin usein myös työntekijät, joiden työkyvyttömyys- tai työttömyysriski on alhainen. Kuntalalla osa-aikaeläkkeellä olevia on suhteellisesti eniten aineenopettajien ja lehtoreiden joukossa.

Keskimääräistä enemmän osa-aikaeläkkeellä kunta-ammateista ovat myös siivoojat, kodinhoitajat ja kotiaivustajat. Kun otetaan huomioon sekä yksityisen ja julkisen sektorin työntekijät, suurin ammattiryhmä osa-aikaeläkettä saavista on erityisasiantuntijat ja asiantuntijat (46 prosenttia kaikista osa-aikaeläkkeistä). Uudistuksen voidaankin olettaa pidentävän työuria, vaikka työkyvyttömyyseläkkeiden määrä jonkin verran mainituissa ikäluokissa lisääntyisikin. Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunta toteaa, että osa-aikaeläkkeen ikärajan noston vaikutuksia työkyvyttömyyseläkehakemusten määrään tulee myös valtion ja kuntien eläkejärjestelmissä seurata.

Vuorotteluvapaa

Esityksen mukaan ensi vuoden alusta lähtien muutettaisiin vuorotteluvapaan ajalta karttuvan eläkkeen määrää. Vapaan aikana eläkettä kartuttaisi 55 prosenttia vuorotteluvapaakorvauksen perusteena olevasta palkasta nykyisen 75 prosentin sijasta. Koska vuorotteluvapaa merkitsee vain lyhyttä, enimmillään vuoden mittaista katkosta työuraan, on karttumasäännöksen muutoksella vain vähäinen vaikutus eläkkeen määrään. Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on arvioinut, ettei muutoksella ole juurikaan vaikutusta vuorotteluvapaan käyttöön (TyVL 8/2009 vp).

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella sosiaali- ja terveystieteiden valiokunta ehdottaa,

että lakiehdotukset hyväksytään muuttamattomina.

StVM 34/2009 vp — HE 170/2009 vp

Helsingissä 13 päivänä lokakuuta 2009

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Juha Rehula /kesk	Jukka Mäkelä /kok (osittain)
vpj.	Sirpa Asko-Seljavaara /kok	Håkan Nordman /r
jäs.	Outi Alanko-Kahiluoto /vihr	Markku Pakkanen /kesk
	Risto Autio /kesk	Päivi Räsänen /kd
	Maria Guzenina-Richardson /sd	Paula Sihto /kesk
	Hannakaisa Heikkinen /kesk	Satu Taiveaho /sd
	Arja Karhuvaara /kok	Lenita Toivakka /kok
	Anneli Kiljunen /sd	Erkki Virtanen /vas.
	Marjaana Koskinen /sd	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Eila Mäkipää.